

Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Horváth Béla*
Cím: *Hogyan temettük el József Attilát Balatonszárszón*
Forrás: *Magyar Nemzet*

Osztályozás

Tárgy

92

Hely

József Attila

Idő

1942

Személy

Horváth Béla:

Hogyan temettük el József Attilát Balatonszárszón?

Öt esztendeje, 1937 december 4-én, szombaton délnél kaptuk meg József Attila halálának híreit. Pénteken, december 3-án halt meg és temetését máris kitűzték ott falun. Balatonszárszón, vasárnap délutánra. Mint ahogy életében is sok helyütt mellőzték ezt a nagy költőt, halála után sem sokat törődött vele a sajtó. Az egyik népszerű dél-napilap ugyan első oldalon szenzációként közölte a költő öngyilkosságának megdöbbentő hírét, de volt olyan újság is, mely a hírvonatban, másnap, néhány rideg sort írt róla, röviden megemlítve, hogy „végzetét hamis elveinek keltulajdon tani”.

Igaz barátai, hívei és szerkesztő-lársai, mi tudtuk, kit veszített el akkor a magyar irodalom. Gyászunkat a tiszta és ártatlan költő halálán most is alig tudom megemlíteni, pedig fogadalmat tettem akkor, hogy életének csodálatos művét minden örömmel érvényesíten fogom s nevét minden módon hirdetem, ahol csak lehet. Sem az irodalmi társaságok, vagy folyóiratok melyek most holtában ünneplik sem a hivatalos urak nem gondoltak akkor az ő temetésére. A m

feladatunk volt az irodalom nevében utóljára tisztelni a halott költő sírjánál.

Tudtam, hogy különösen falun mily szomorú az öngyilkosok temetése. Tudtam, hogy a katolikus plébános el nem temeti őt, nem azért, mert öngyilkos lett, hanem azért, mert görögkeleti vallást volt. Ha katolikus lett volna, teljes egyházi szertartás szerint kellett volna eltemetni őt, hiszen az Egyház ilyen esetben sok kivételt enged meg. Amikor például nyilvánvaló, hogy az öngyilkos csakis elmezavarában követhette el tette (mint annyi hű magyar, aki reménytelenül szállt sírba), az Egyház megadja az engedélyt arra, hogy a pap csorbíthatatlanul végezze el a temetési szertartást. Ez nem lett volna vitás József Attila esetében, de hát ő görögkeleti volt.

Azt nem kívántam, hogy próféta lelkész mondjon búcsúbeszédet sírja felett, ragaszkodtam ahhoz, hogy az ő egyháznak szertartása szerint menjen végbe a temetés, tehát szombaton egész délután kerestem itt Budapesten a görögkeleti papot, hogy őt is Szárszóra vigyük. De nem találtam sehol, holott

kerestem mindenütt. Így aztán vasárnap reggel három gépkocsival a görög pap nélkül keltünk útra egyik pártfogójának budai házából mi, a *Szép Szó* című hajdani folyóirat szerkesztősége, a *Népszava* akkori főszerkesztője és három hölgy tisztelőinek feleségei. Azt hiszem összesen tizenketten voltunk.

Az a nap verőfényes, ragyogó nap volt. Székesfehérváron utaztunk keresztül, végig a balatoni országhúton. Amikor megérkeztünk, a költő igen egyszerű koporsóját már leszegezve találtuk. Én kimentem a pályaudvarra és túl az állomás épületén megkerestem azt a helyet ahol halálát lelte. Hogyan tudnám én azt most leírni egy újságcikkben, mi ment végbe akkor bennem azokon a sínek állva, ahol kifoly az én költőtársam vére? Hiszen a fájdalom szívemben oly friss még s oly közel van az ő kedves és okos alakja!

Nővéreimél lakott akkor, egy nagyon szeretetreméltó és csinos kis házban, melyet különösen széppé varázsolta a két nővér szerető gondossága. Ejjeliszékérényén találtuk utolsó versét. Ezt a művét is ceru-

zával írta, egy vékony folio-alakú papirosra, mint mindig. Szép, tiszta és világos kézírata volt József Attilának. Íme, hát megleltem hazámat — mondotta ebben a versében végső búcsúképpen. Ez a föld az én hazám, mely befogad engem!

Ragyogó délután volt, azt hiszem három óra, amikor kimentünk a kis falusi temetőbe. Egy domb oldalában volt ez a temető. Tapostuk a száraz avart, mintha nem is télt lett volna. Úgy sütött a nap a szegény kis koporsóra, mintha utoljára még meg akarná vigasztalni, felmelegítve a költő kihűlt szívét.

Köröskörül a dunántúli ősz sok színessége még látható volt, mintha csak a természet neki tartogatta volna utolsó díszeit, hogy ilyen őszi pompában temessük el. A természet pazar díszén kívül más díszesség is volt a temetésnek. Az a sok szegény öreg asszony, ahogy falun ezt a tisztességet megkívánja. Rendjén is volt ez, a szegények költőjének a rongvos falusi szegény nép kísérete a temetőbe, azok, akiknek semmiük sincsen. Az övék volt József Attila, senki másé. Az ő nyomorult rongvaik díszítették komor pompával ezt a temetést.

A nvított sírnál a lelkész búcsúbeszédet mondott, amely sajnós (most már elmondhatjuk) igazolta balsejtelveimet. Ez a derék ember semmit sem tudott József Attiláról, szavai nagyon fájdalmas emléket

nagytak mindannyiunkban. A szónoklásban és a tudományokban kevésbé jártas lelkészek, amint tudjuk, néha egy kis kézikönyvet használnak, melyben benne van mindenféle beszédminta házasságra, keresztelésre, temetésre, magvasmondásokkal és vezérszólamokkal. A lelkész egy ilven mintát mondott fel s aztán tüstént jel adott arra, hogy földeljük el a sírt. Már jó néhány kapa földet ráborítottak a koporsóra, amikor a *Szép Szó* szerkesztője őt-hat egyszerű mondattal elbúcsúzott a lap alapítójától. „A folyóirat, az írói kör, az emberi közösség, melynek képviselőként Hozzád szólok, Tőled kapta nevét: az igyekezet, melyet erőnkől telhetően szolgálunk, a Te ragyogásodtól kapja rangját és szépségét; de ami Belőled megmarad, az nem a miénk, hanem minden magyar nyelven eszmélő emberé.”

Őszinte és keserű sírásba fúló szavai után a munkásság nevében a *Népszava* főszerkesztője mondott ugyancsak három-négy mondatot: „A munkásság nem felejt el Téged, a szegények költőjét, aki mindig példásan hű voltál az eszmékhez, melyeknek legszebb magyar kifejezéseit Neked köszönhetjük.” Végül (még) nem csupán a teljesség kedvéért én mondtam el búcsúmat barátom és halhatatlan költőtársam sírja felett.

Aztán hamarosan elföldelték a

sírt. Nagyon kicsi volt az a sírhalom, talán délelőtt valaki elhordta onnan a földet? Nem értettem, miért olv kicsi a domb, de talán mégis azért — gondoltam később —, mert igen kemény volt a föld. Egy fejfát tűztek a sírhalomra, melyen helyesírási hibákkal ez állott kézírással: Itt nyug. József Attila Éli 32 évet.

Azt még fel kell jegyeznem, hogy Budapestre érve, itten egy fiatal szerzetes barátom, az én kérelmemre, engesztelő szentmiseáldozatot mutatott be József Attila lelki üdvéért. Végül is ez nagyon megnyugtatót engem.

Két év múlva, amikor fölkerestem sírját, egészen besüppedve találtam. Valóban rosszul földelték el, mint ahogy rögtön láttam is. A süppedt sírhalmot lefényképeztem, mert azt akartuk, hogy nagy síremléket állítsunk oda. De nem sokára kitört az új világháború és erről a tervünkről egyelőre le kellett mondanunk. Süppedő sírja volt, de nagyon szép helyen, abban a dunántúli temetőben. Dél felé lejtett a domb, melynek tövében nyugodott. A nap fölveton süttötte és a balatoni útról messziről lehetett látni. Ide kellett volna emelni az ő síremlékét, egy nagyszerű művet hadd lássa a szegény nép az ő költojének dicsőségét és hadd jöjjenek ide messziről a késő nemzedékek.

Dicsősége évről-évre növekszik. A nép megértette őt, a rossz költők nem tudták elvonni az ő anyagi szavát. Nem lehet költővé varázsolni a hamis nagyságokat. A népnél mint egy titkos zengetést meghallja az igazi költők dalát és csalhatatlan őszönnel követi őket, az egek üzenetét.

József Attilának nem sok elismerésben volt része, amíg élt. Milver sajtóságos, hogy erre a nagy költőre kicsoda közönnyel nézett az írók és kritikusok legnagyobb ré-

szei. Legjobb barátja Kosztolányi Dezső és Vikár Béla volt. Ők bíztatták és szerették igazán. Kosztolányi megvetette a rossz költőket. József Attila szerencsés vetélytársait (írt is ellenük elég gyakran és világosan), de annál jobban lelkészedett József Attiláért. Ő volt az egyetlen költő a *Nyugat* című folyóirat köréből, aki valóban föllismerte József Attila lángelméjét.

Mi, vele egyidős társai, csodálattal vettük őt körül. Elismerésünkel és szeretetünkel nagy halálával viszonozta. Igen hűséges és ragaszkodó barát volt. Barátságunkról most nem akarok írni, mert mindig elteltem azt, aki gyorsan fölfedezi, hogy ő milyen jó barátja volt az elhunytaknak. Csak annvit mondhatok, hogy most azok a folyóiratok adnak ki József Attila-émlékszámot, melyek annakidején valóban üldözték ezt a költőt, sőt megtagadták tőle az anyagi lét legkisebb föltételét is, elgáncsolva igen egyszerű és szerény szándékait. És vannak olyan ujságok is, melyek ugyancsak mostohan bántak vele, amíg élt (erről írásos bizonyítékok vannak nálam), de most karácsonyi és húsvéti ünnepi számokban alkalmat találhatnak arra, hogy kétes értékű és származású „Ismeretlen József Attila-kéziratokat“ mutassanak be, rosszul sikerült riportokkal körítve. Ez nem tetszik nekem.

Majd egyszer, ha Isten élünk enged, megújul még az ő írói köre s akkor majd bizonytságot tehetünk róla és hibátlan műveiről. Addig csak meglepődve és elborulva nézzük a sürgölődő jelentkezést, melyet, íme, József Attila sírja körül is végbevisznek azok akik mindig a nagy halottak koporsóján akarnak valahogyan belovagolni az örökkévalóságba.

József Attila nem jövendölte meg a maga dicsőségét oly lángoló módon, mint Zrínyi, Petőfi, vagy Ady. Csupán egyetlen versében szól önérettel műveiről, abban a versében, melyet afeletti fájdalomában írt, hogy megakadályozták egyetemi tanulmányainak folytatásában. Ez egész életében nagyon bántotta őt. József Attila kiváló és igen eredeti nyelvtudós volt; barátságának ez volt egyik alapja Kosztolányival (és velem is). Valóban elűtötték szándékától hogy tanár lehessen. József Attila mégis méltósággal hirdette:

„En egész népemet fogom nem középiskolás fokon tanítani!“